För att kunna få fram en mening i inskriften gör Peringskiöld sedan ett par ändringar i sin läsning: 8—10 **uaþ** utbytes mot **uk**, och 40—46 **trk - k - a** mot **trenkia**. Och av den sålunda rättade texten ger han följande tolkning: »Ingwar och Trofast samt Husrik låto skrifwa på Steen åt then goda Hielten Styrbiörn.» Och han kommenterar detta så: »At kallas en god Dräng war fordom ibland Konungars och Krigshieltars loford ... Efter slika goda Drengiar finnas åtskillige Runestenar vpreste ... Skulle thetta Minningz-Märke, såsom troligen synes, hafwa warit vprest efter then så kallade Styrbiörn Starka, som blef här på Fyriswall slagen af sin Faderbroder Konung Erik Segersälle; så läses om honom i Hervarar Sagan cap. 20.» Slaget stod omkr. år 970 »här på Fyriswall, thär thetta Kongl. Monument vprättat blifwit».

Några mansnamn Trofast och Husrik finnas icke kända från äldre tid; de äro konstruktioner av Peringskiöld. Namnet *Styrbiorn* är däremot väl belagt i svenska runinskrifter (se Sö 339), och det är därför möjligt, att det har funnits även på Gnista-stenen. Det står emellertid för sig inom runslingan, och dess samband med den övriga inskriften är oklar. Det är ingalunda säkert, att den döde, över vilken stenen är rest, har burit detta namn.

Liljegren (L 203) återger inskriften i en något reviderad form, och i *UFT* h. 5 (1876) lämnas av denna en givetvis mycket osäker tolkning: »Ingwar och Göt(?)-fast och Usrik läto rita sten efter den bland kämpar gode Styrbjörn.»

973. Gränby, Vaksala sn.

Pl. 28.

Litteratur: D 1:181. R. Dybeck, Svenska runurkunder 2 (1857), s. 17 (n:r 67), Reseberättelse 1863 (ATA), Fornminnen i Vaksala sn (ATA); UFT h. 5 (1876), s. 75; O. v. Friesen, Runstenar i Uppland och Gästrikland undersökta 1899—1901 (ATA); E. Brate, Svenska runristare (1925), s. 105; Fornminnesinventering i Vaksala sn 1937—38 (G. A. Hellman m. fl., ATA).

Äldre avbildningar: Dybeck, D 8:o n:r 67 (enligt teckning av Carl Säve), D 1:181; v. Friesen foto (ATA); O. Juel foto (i v. Friesens samling, UUB).

Runstenen ligger på ängsmark vid norra sidan om landsvägen Uppsala—Rasbo, 13 m. NV om vägen, på krönet av Sala backe. — Platsen är utmärkt på Geologiska kartbladet »Upsala» och på kartan för fornminnesinventeringen 1937—38.

Stenen är, omtalar Dybeck, »funnen 1850 vid åkerrödjning i sluttningen af Sala backe och nu liggande i backen invid sjelfva vägen $^1/_5$ mil från Upsala, å Gränby hemmans egor. Består af gråblå grofkornig granit och är på många ställen afslagen. Från en half till en aln tjock.» Och i reseberättelsen 1863: »Runstenen som ligger invid vägkanten i Sala backe (Gränby mark) mellan Upsala och Vaksala kyrka bör bättre förvaras.» I en något senare gjord förteckning över fornminnen i Vaksala sn antecknar Dybeck: »I Sala backe står en nyligen åter rest runsten.» v. Friesen: »På krönet af den s. k. Sala backe till venster om stora landsvägen från Uppsala.»

År 1689 gjordes ett märkligt fornfynd vid Gränby, av allt att döma i närheten av den plats, där U 973 nu ligger. Härom berättar O. Rudbeck i *Atlantica* 3 (1698), s. 12: »Anno 1689. fan Erich Andersson i Skiölsta i Waxala en stor och skiön Urnam uthi en af de Ättebackar, som liggia på höger sidan om wägen, ifrån Upsala till Waxala kyrkia in moot Gränby, af de gamlas Orichalco giord, med tu Ansichte gutin ... hwilken berättade att der wedh stodo 2 stora Stenar, som fordom warit Domare, men wände uthi dessa stenar.»

Gråblå granit. Höjd 0,90 m., bredd 0,73 m. Ytan är ganska knottrig. Ristningen är tämligen tydlig. Runorna äro djupt huggna, ramlinjen däremot grunt, delvis endast svagt antydd, delvis säkerligen ej alls huggen. Jfr liknande förhållanden på U 967 och U 971, båda ristade av Öpir.

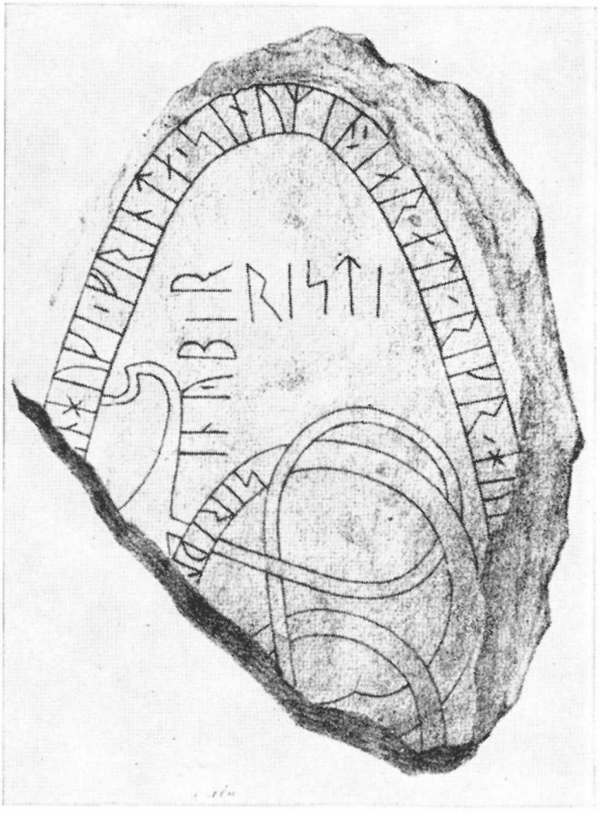

Fig. 85. U 973. Gränby, Vaksala sn. Efter Dybeck, Svenska runurkunder, n:r 67.

Inskrift:

siriþ l . . . ụn huki ᛁ frenta ᛁ sinum ᛁ in ᛁ iar ati ᛁ rikr ᛁ hụ - . . . in ybir risti
5 10 15 20 25 30 35 40 45

Sigrið l[et] . . . frænda sinum. En hiar atti rikʀ . . . En Øpiʀ risti.

»Sigrid lät . . . åt sin frände. Men här hade den mäktige . . . Men Öpir ristade.»

Till läsningen: Intet sk vid inskriftens början. Alla de 6 första runorna äro tydliga. De ha sannolikt utgjort inskriftens början. Intet sk efter 5 **þ**; icke heller efter 8 **n** eller 28 **r**. Av r. 7 finns endast en halv stav, svagt böjd; sannolikt bst i **u**, dock ej fullt säkert. 10 **u** är icke stunget; icke heller 11 **k**. 15 **e** är däremot tydligt stunget. 21 **n** står snett i raden. Övre delen av 37 **u** avslagen; likaså följande runa. R. 39—49 stå utanför runslingan, upptill på stenen, utan ramlinjer. Runorna äro påfallande stora. Intet sk framför 39 **i**, efter 40 **n**, 44 **r**, 49 **i**. 41 **y** är sannolikt stunget.

Dybeck, D 8:vo nr 67: 7—12 **- n huki**, 15 **i**, 36—38 **hu -**, 41 **y**; D 1:181: 7—12 **- n huki**, 15 **e**, 36—38 **hu -**, 41 **y**. »Detta lär icke kunna med säkerhet redas förr än det felande stycket af stenen återfinnes.» — v. Friesen: 7—12 **ụn huki**, 15 **i**, 36—38 **hu -**, 41 **y**. »Runslingans konturlinier saknas flerestädes, utan att man kan tillskrifva deras frånvaro någon flagring eller vittring hos stenen. Detta f. ö. ett icke sällsynt förhållande med **ybir**'s ristningar.»

U 973 är endast ett fragment. Hur ristningen har sett ut i sin helhet, kan man få en föreställning om genom att jämföra den med U 974, som tydligen har haft en rätt likartad ornamentik. Ristningens höjd torde i sin helhet ha varit inemot dubbelt så stor som det bevarade

styckets höjd i stenens mittlinje. Men stenen har icke brutits av vinkelrätt mot lodlinjen utan snett. Därigenom har en större del av inskriften gått förlorad än annars skulle ha varit fallet. Detta är i hög grad att beklaga, därför att inskriften av allt att döma icke har följt den vanliga schablonen, utan haft ett mera ovanligt innehåll. Detta framgår redan av dativen **frenta ᛁ sinum**, som avslutar den (sannolikt) första meningen. Denna kan därför knappast ha haft den vanliga lydelsen »N. N. lät resa denna sten efter N. N., sin frände», ty man skulle då ha väntat en ackusativ. En dativ på denna plats är i själva verket mycket ovanlig. Den förutsätter ett annat predikatsverb; jfr U 790 *fiar aflaði uti Grikkium arfa sinum*. I samma riktning pekar också den omedelbart efterföljande satsen **in ᛁ iar ati ᛁ rikr . . .**, förutsatt att **ati** här är verbet *atti* 'ägde', vilket förefaller mycket sannolikt. Möjligen har inskriften snarare varit ett arvsdokument än en minnesvård av vanlig typ.

Framför **frenta ᛁ sinum** väntar man i det fragmentariska . . . **unhuki** snarast ett mansnamn, till vilket *frænda sinum* är apposition. Men om detta namn kan man knappast ha någon säker förmodan. Möjligen har det ändats på *-ungʀ*, sålunda i dat. *-ungi*, om man får antaga, att 9 **h** är en överflödig runa.

Om de återstående delarna av ristningen med tiden skulle komma i dagen, så att inskriften kunde kompletteras, skulle det vara ett mycket lyckligt fynd.

974. Jädra, Vaksala sn.

Pl. 30, 31.

Litteratur: B 396, L 202, D 1:176. Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, Monumenta Uplandica per Thiundiam (1710), s. 262 f.; O. Celsius, Svenska runstenar (F m 60) 1, s. 76; R. Dybeck, Reseberättelse 1863 (ATA), Fornminnen i Vaksala sn (ATA); UFT h. 5 (1876), s. 74; E. Brate, Svenska runristare (1925), s. 111; Fornminnesinventering i Vaksala sn 1937—38 (G. A. Hellman m. fl., ATA).

Äldre avbildningar: J. Leitz, träsnitt (i Peringskiöld a. a. och B 396); Dybeck (D 1:176).

Runstenen står i åkermark 200 m. NNÖ om Jädra, 2 m. NV om en tallbevuxen kulle. Ristningen vetter mot SSV. — Platsen är utmärkt på Geologiska kartbladet »Upsala» och på kartan för fornminnesinventeringen 1937—38 (ATA).

Runstenen omtalas första gången i *Ransakningarna*: »Ståår och een upreest Steen i een eng, som hörer Jedra byy till, ther och uppå skrifwit är med Runiska bookstäfwer» (Carl Lithman 1669); »Jädra norr om byen på Engen ståer en steen schrifwen» (And. Pehrson Rox). — Peringskiöld: »På norra sidan om Jädra by, vthi ängen, står en lämpelig Steen, med gammal skrift på» (B 396: »Jädra»; L 202: »Jädra äng»). — O. Celsius har icke själv granskat inskriften. — Dybeck omtalar stenen i sin reseberättelse 1863: »Rusthållaren J. E. Hallberg i Jädra, som ur jorden uppgräft en på hans egor befintlig, tillförene bekant runsten (Baut. 396), reste honom straxt derefter.» Och i *Sverikes runurkunder* samma år: »Runstenen, som länge ansetts vara förkommen, återfanns sistlidne sommar, liggande i Långängen, nordost från Jädra, alldeles täckt af gräsvallen. Nu är han rest på samma ställe.» I en förteckning över fornminnen i Vaksala sn: »En nyligen åter rest runsten står i Jädra äng.» Stenen restes på sin gamla plats år 1949.

Mörkgrå granit, med en sprickyta av lagrad bergart. Höjd 1,33 m., bredd 0,68 m. Ytan är mycket skör, tål knappast huggning, utan spjälkar lätt av i skivor. En sådan avspjälkning finnes t. v. om korset och har tagit bort den spetsiga fliken mellan den vänstra korsarmen och den övre. Runorna äro i allmänhet djupt huggna och tydliga. Endast på några få ställen är läsningen tvivelaktig. Men ristaren har i stort sett underlåtit att hugga ramlinjer för inskriften. Sannolikt hänger detta samman med ristningsytans sprödhet.